

VB

ORDE VAN
VLAAMSE
BALIES

/OV

Advies

**Voorontwerp van wet
strafprocesrecht I**

vrijdag 27 januari 2023

VB

De Orde van Vlaamse Balies (hierna OVB) heeft op 23 december 2022 de adviesaanvraag mogen ontvangen aangaande het Voorontwerp van Wet Strafprocesrecht I. Met voorliggende tekst beoogt het kabinet van minister van Justitie Vincent Van Quickenborne een wijziging van het wetboek van strafvordering voor wat betreft de verjaring van de strafvordering en de extraterritoriale bevoegdheid.

1 Verjaring van de strafvordering

Het voorontwerp heeft tot doel om het verjaringsstelsel te vereenvoudigen en logischer en overzichtelijker te maken. De OVB onderschrijft deze doelstellingen in het licht van de complexiteit van het huidige stelsel en de partiële ingrepen die de wetgever de afgelopen drie decennia heeft doorgevoerd. De OVB stelt ook tevreden vast dat het belang van een proportionele verjaringstermijn en de voornaamste redenen hiervoor uitgebreid aan bod komen in de memorie van toelichting. Zij benadrukt daarbij het behoud van de sociale vrede en het verdwijnen van een maatschappelijke behoefte aan bestraffing, maar vooral ook het belang van de rechtszekerheid, het risico op gerechtelijke dwalingen, de gehypothekeerde bewijsvoering en de moeilijke taak voor de verdediging om op afdoende wijze elementen à décharge aan te kaarten.

Rekening houdend met het feit dat de wetgever over een ruime beoordelingsbevoegdheid beschikt om de wettelijke verjaringstermijnen vast te leggen, heeft de OVB enkele pertinente opmerkingen en vragen bij het voorliggend voorontwerp:

1. De OVB kan zich vinden in de keuze van de wetgever om de verjaringstermijn te koppelen aan de straf in abstracto (zoals vastgelegd in de wet) en niet aan de straf die de rechter uiteindelijk zal uitspreken. Dat bevordert de duidelijkheid tijdens het voeren van het strafrechtelijk onderzoek. De correctionalisering en de contraventionalisering zullen bijgevolg geen invloed meer hebben op de verjaring.

Eenzijds lijkt het nieuwe stelsel hiermee geënt te worden op het nieuwe Strafwetboek, waarin deze mechanismen evenmin zouden worden behouden. De memorie verwijst zelfs expliciet naar dit plan. Anderzijds opteert de wetgever er in het voorontwerp voor om bij de bepaling van de verjaringstermijnen nog altijd gebruik te maken van het onderscheid tussen misdaden, wanbedrijven en overtredingen (artikel 32). Volgens de huidige stand van zaken zal dit onderscheid nochtans eveneens verdwijnen in het nieuwe Strafwetboek.

Voor een billijke en correcte toepassing van het gewijzigde verjaringsregime acht de OVB het derhalve noodzakelijk dat artikel 32 van het voorontwerp onmiddellijk wordt aangepast aan de strafniveaus zoals voorgesteld in het nieuwe Strafwetboek en dat voorliggend wetsontwerp pas in werking kan treden na of tegelijkertijd met het nieuwe Strafwetboek.

2. Een bijkomende reden waarom een onmiddellijke afstemming op de nieuwe strafniveaus aan de orde is, heeft betrekking op de voorgestelde categorie van de verjaring na 1 jaar bij overtredingen. In tegenstelling tot bij de andere categorieën, wordt hier geen gewag gemaakt van een (maximum)straf. Er zijn evenwel feiten waarvan de minimum- en maximumstraf zich respectievelijk in het spectrum van de overtredingen én de wanbedrijven bevindt. Dit betekent mogelijk dat voor deze feiten nog steeds de straf in concreto zal moeten worden afgewacht om de verjaringstermijn te kennen, wat afbreuk zou doen aan de beoogde duidelijkheid van het nieuwe regime.

Mocht men ondanks de nakende hervorming van het strafrecht toch nog de huidige onderverdeling wanbedrijf-overtreding willen behouden in dit voorontwerp, dan nog dringt een aanpassing in de vorm van een duidelijkere opsplitsing zich op, bv.: “een wanbedrijf strafbaar met gevangenisstraf van meer dan een maand tot ten hoogste vijf jaar of een overtreding of wanbedrijf strafbaar met gevangenisstraf van ten hoogste een maand”.

3. Een derde opmerking heeft betrekking op de impact van herhaling op de verjaringstermijn, waarop de wettekst noch de memorie een antwoord biedt. Aangezien de wetgever wenst af te stappen van het principe dat de straf in concreto de verjaringstermijn bepaalt, rijst de vraag of er dan ook wordt afgeweken van het klassieke standpunt dat wettelijke herhaling geen impact heeft op de verjaringstermijn, maar bijzondere herhaling wel. Indien dat standpunt gehandhaafd blijft, kan het een grote impact hebben op de verjaringstermijnen uit het bijzonder strafrecht (zie bv. art. 5 Drugwet). Bovendien zou men zich kunnen afvragen of dit niet kan leiden tot een ongelijke behandeling (gemeen strafrecht versus bijzonder strafrecht).

4. Het ontwerp voorziet enkel het geval van eendaadse samenloop (art. 32, vierde lid). Over meerdaadse samenloop wordt niets gezegd, zodat de strafverzwaring die hiervan het gevolg kan zijn, ook een impact lijkt te zullen hebben op de verjaringstermijn. In de huidige regeling is dat niet het geval. Uit de tekst kan niet worden opgemaakt of deze wijziging ook effectief bedoeld is en zo ja, om welke redenen.

5. Eén van de drie uitgangspunten van de hervorming van de verjaring is dat schorsingsgronden enkel gelden “wanneer er werkelijk een beletsel bestaat voor de instelling of uitoefening van de strafvordering” (MvT, p.6). Artikel 36 van het voorontwerp heeft het echter ook nog steeds over schorsing “wanneer de wet dit bepaalt”. De OVB vraagt hierover verduidelijking en verwijst in dit verband ook aan de nog hangende zaak voor het Grondwettelijk Hof over de schorsing die door het COVID-KB nr. 3 van 9 april 2020 werd ingevoerd om de verjaring van strafprocedures die door de gezondheidscrisis vertraging opliepen tegen te gaan. Het Hof moet zich nog uitspreken over de prejudiciële vraag of een algemene toepassing van deze schorsing zonder daadwerkelijk beletsel wel conform artikelen 10 en 11 van de Grondwet is. De uitkomst van deze vraag zou relevante implicaties kunnen hebben voor het betreffende artikel.

2 Extraterritoriale bevoegdheid

In lijn met wat reeds in de adviesaanvraag wordt vermeld, merkt de OVB op dat de inhoudelijke wijzigingen op dit punt eerder beperkt zijn en dat de voorgestelde aanpassingen veelal 1) een herstructurering zijn ter optimalisering van de leesbaarheid van de relevante artikelen en 2) dienen om de Belgische wetgeving in overeenstemming te brengen met het Europees recht.

De OVB heeft evenmin opmerkingen bij de introductie van de definitie van de dader die wordt gevonden in België (in navolging van rechtspraak van het Hof van Cassatie).

Het voorontwerp beantwoordt op voorhand de begrijpelijke bezorgdheid dat de verruimde bevoegdheid voor het Europees Openbaar Ministerie om vanuit België extraterritoriaal op te treden in het belang van de Europese Unie en zijn burgers, tot een enorme uitbreiding van in België te behandelen dossiers zou leiden. De OVB stelt zich evenwel gelijkaardige vragen bij de beslissing om 1) de gewone verblijfplaats en niet langer de hoofdverblijfplaats als voorwaarde te gebruiken om iemand te kunnen vervolgen die in het buitenland een in België strafbaar misdrijf heeft gepleegd en 2) de extraterritoriale rechtsmacht expliciet uit te breiden tot de poging tot misdrijf (artikel 28). Hoewel het hier om beleidskeuzes gaat, verdient het aanbeveling om vanuit louter praktisch oogpunt stil te staan wat de impact hiervan zou (kunnen) zijn op het aantal dossiers.